

Landbouw en natuur: van polarisatie naar harmonie?

Kurt Sannen
Landbouwer - Onderzoeker
(INBO)

Lieven De Stoppeleire
Landbouwer/Ervaringsdesk
undige

Van harmonie naar polarisatie ?

50 jaar landbouw en natuur

1970-1990: David tegen Goliath

1990-2010 : Kleine boompjes
koesteren grote dromen

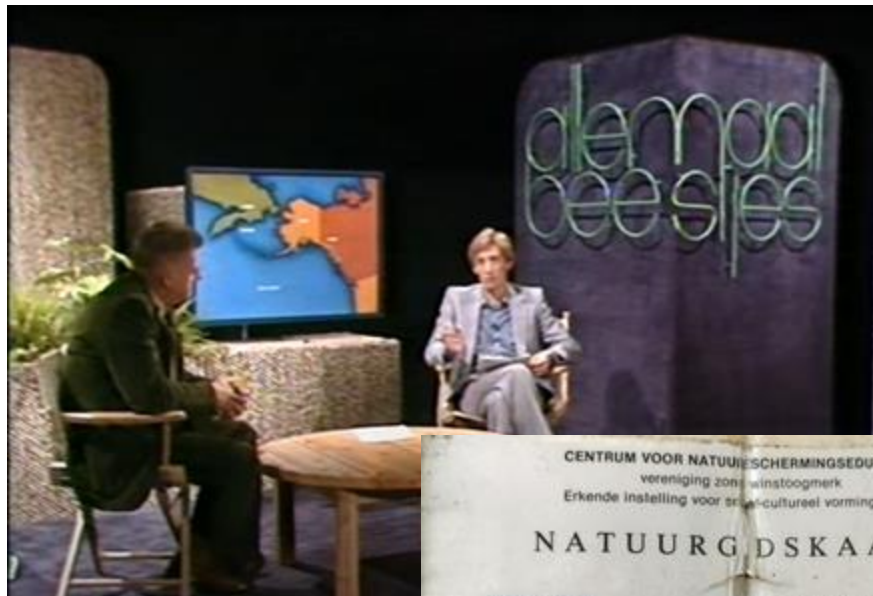
2010- ... : Aantrekken en afstoten

Periode I : David tegen Goliath

1970 - 1990

- Landbouwbedrijven: groter, meer mechanisatie, intensiever, veredeling ...
- Grote omwentelingen in landbouw voelbaar en zichtbaar: van gemengd naar gespecialiseerd
- Verlies natuur, achteruitgang milieu voelbaar
- Natuur- en milieubewustzijn groeit langzaam

Periode I : Natuur onmachtig, landbouw verandert

Natuur

- natuurorganisaties klein maar groeien
- natuur = politiek/juridisch weinig slagkrachtig
- natuur = sympathiek en onschuldig

Landbouw

- landbouworganisaties sterk en groot
- aandacht op grote sociale en economische veranderingen in de landbouw (markt, GLB)
- natuur en milieu nog niet als bedreigend
- aantal landbouwbedrijven halveert

Harmonie ?

Achteruitgang natuur

Landbouw leek natuur overwonnen

Einde landbouwmaatschappij

Landbouwer verdwijnt, natuur verdwijnt

Periode II : Kleine boompjes koesteren grote dromen!

1990 - 2010

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Leefmilieu en Infrastructuur
AMINAL

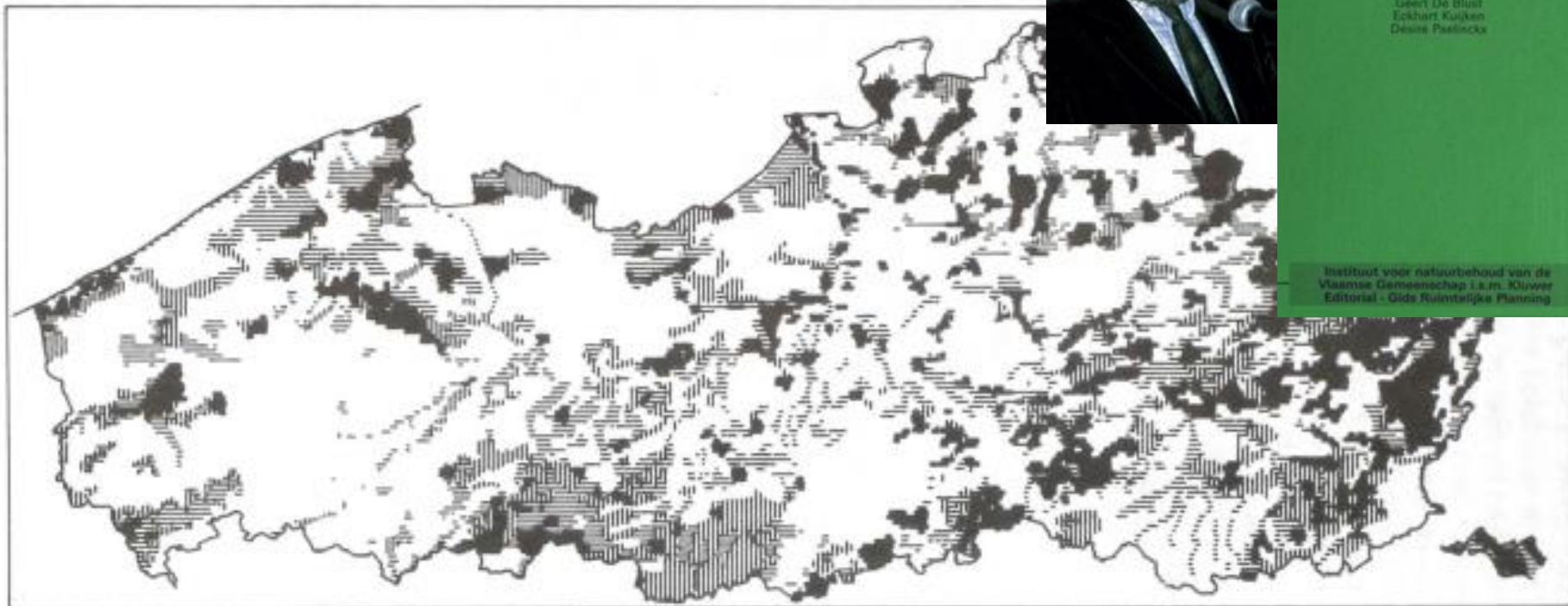
Instituut voor Natuurbehoud

- Decreet Natuurbehoud
 - van GHS tot VEN
- MAP
 - gebiedsgericht verscherpte normen natuur
- RSV
 - meer natuur- en bosgebieden
 - minder landbouwgebieden
- EU:
 - Vogel- en Habitatrichtlijn
 - Nitraatrichtlijn
- Start structureel overleg natuur-landbouw
 - Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek
 - Forum Natuur en Landbouw
 - Mineraad, SALV

7. Van defensief naar offensief natuurbehoud

Figuur 4: Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen

DE GROENE HOOFDSTRUCTUUR
VAN VLAANDEREN

Geert De Blust
Eckhart Kuijken
Debrae Peetericks

Instituut voor natuurbehoud van de
Vlaamse Gemeenschap i.s.m. Kluwer
Editorial - Gids Ruimtelijke Planning

■ kerngebied

▨ natuurontwikkelingsgebied

▤ verbindingsgebied

Ruimtelijke planning
Afl. 30; 1992; II.G.2.a.

**Natuurreservaten: de
efficiëntste
natuurbescherming**

*Walter Roggeman
Voorzitter
Natuurreservaten vzw*

**Een groene ruggengraat voor
Vlaanderen**

**Natuurreservaten: ook
economisch noodzakelijk**

**Natuur beschermen =
reservaten aankopen**

ALGEMEEN
BOEREN SYNDICAAT
F
S
35

VERA ALS JEWILT
DAT JE NIET MOET LOEPEN
STOP MET ONSTE KLOTEN

VERA DENK
GEZOND EN
BLIJF VAN ONZE
GROND !!

STEUN
LANDBOUW
NIUW

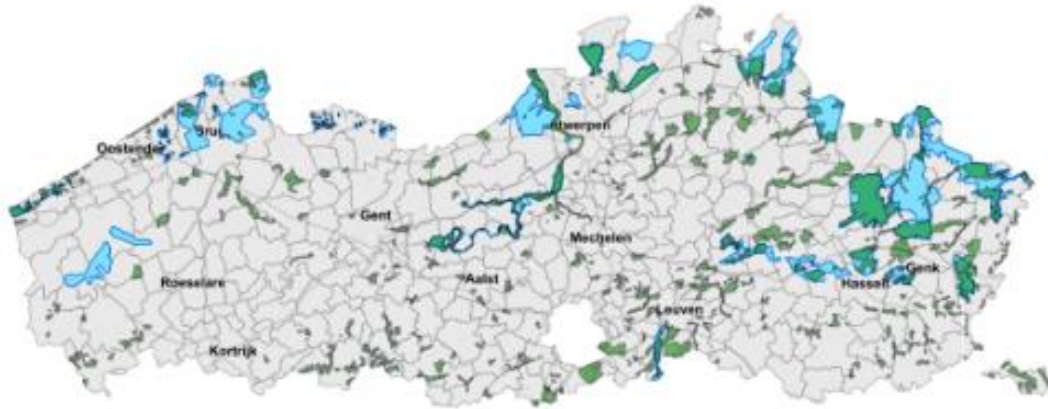
Wat gebeurt er allemaal?

nieuwe regelgeving zorgt voor onrust

- landbouwers voelen zich onmachtig
- eerste tekenen van moeilijkere vergunningverlening
- afstand landbouwers en burgers vergroot
- hoe moet het verder in een onzekere wereld

(G)IHD: anders en beter .

Natura 2000 netwerk in Vlaanderen (SBZ-V in blauw en SBZ-H in groen)

Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen

Desiré Paelinckx, Kurt Sannen, Valérie Goethals, Gerald Louette, Jos Rutten & Maurice Hoffmann

INBO.M.2009.8

Intentieverklaring

met betrekking tot het proces in het kader van de uitvoering van de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn

natuurpunt
natuur voor iedereen

unizo

Unie van Zelfstandige Ondernemers

**Vlaams
netwerk van
ondernemingen**

HUBERTUS
Vereniging Vlaanderen vzw

Vlaamse Hoge Bosraad

Brussel, 30 april 2009

Voor **Algemeen Boerensyndicaat**
Dhr. Vandamme H.
Nationaal voorzitter

Voor **Agentschap voor Natuur en Bos**
Mevr. Evenepoel M.
Administrateur-generaal

Voor **Boerenbond**
Dhr. Vanthemsche P.
Voorzitter

Voor **Hubertus Vereniging Vlaanderen**
Dhr. Steverlinck V.
Voorzitter

Voor **Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek**
Dhr. Tack J.
Administrateur-generaal

Voor **Landelijk Vlaanderen**
Dhr. Casier P.
Voorzitter

Voor **Natuurpunt**
Dhr. Roggeman W.
Voorzitter

Voor **UNIZO**
Dhr. Van Eetvelt K.
Gedelegeerd bestuurder.

Voor **Vlaamse Hoge Bosraad**
Dhr. Spaas J.
Voorzitter

Voor **VOKA**
Dhr. Muyters P.
Gedelegeerd bestuurder

**Vlaams minister voor leefmilieu,
natuur en energie**
Mevr. Crevits H.

Open dialoog rond natuurdoelen

IHD proces

- Gewestelijk Overleg instandhoudingsdoelstellingen GOI
- Boven Lokale Overleggroepen BOLOV
 - een rondreis over Vlaanderen
- kennisdeling
 - Ihd?? nooit van gehoord!
- van ver van mijn bedshow naar de realiteit
 - Hoe er is SBZ's gebied naast de boerderij
 - Geopunt, wat is dat
 - al die lijntjes op de verzamelaanvraag???
- ontbreken van basiskennis
 - opstarten kennisdeling bij naschoolse landbouwworming

Periode II:

Natuur

- Natuur institutionaliseert
 - instellingen : ANB, INBO, VLM, ...
 - wetgeving, beleid & instrumenten
 - maatschappelijk/politiek
- Natuurorganisatie(s)
 - sterke groei leden
 - professionalisering
- Natuur wordt krachtiger !

Landbouw

- Milieu- en natuurregeling zorgen voor grote onrust en onzekerheid
- Grote hervormingen GLB (van prijsondersteuning naar hectaresteen)
- Aantal landbouwbedrijven halveert
- Belangrijke daling milieuimpact landbouw (maar helaas onvoldoende)

Natuur toont tanden, landbouw in protest
Overleg soms lonend
Scheidingsdenken = territoriale strijd
Polarisatie

Periode III : Aantrekken en afstoten

2011- ...

- MAP4 - 7
- PAS
- Stikstofarrest
- Bos-en natuuruitbreiding
- Klimaatverandering
 - methaanuitstoot vee
 - koolstofopslag
 - extreem weer
- Milieu- en natuurvoorwaarden bij GLB-steun
- BO, AMKM, ER, ...
- Lokale projecten landbouw-natuur
- Green Deal en Farm to Fork
- Landbouwakkoord

Boer zoekt natuur
Natuur zoekt boer

Project Boer zkt Natuur/ Natuur zkt Boer

- project tussen Algemeen Boerensyndicaat en Natuurpunt
- elkaars bezorgdheden leren kennen door in gesprek te gaan met elkaar
- Mooiste verwezenlijking van project is **Theaterstuk Wortels** met Bruno Vanden Broecke en geregisseerd door productiehuis SLAK Adriaan Severins
- Zakgids

maar ook spanning op de lijn door Stik.....

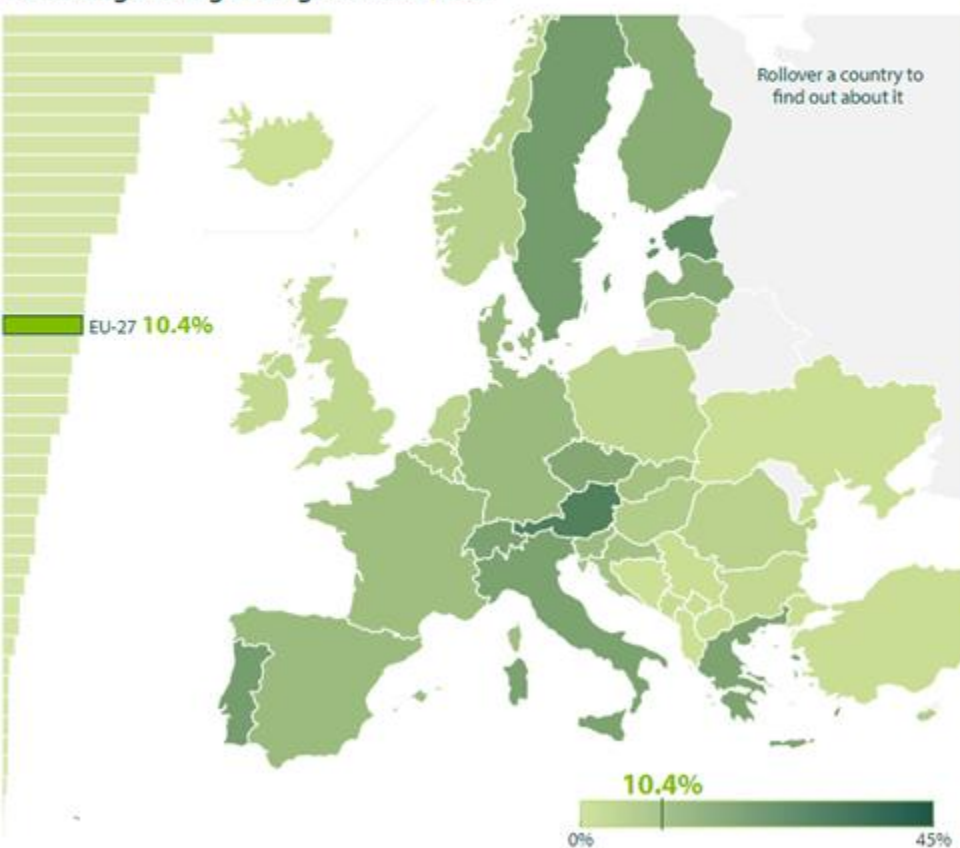
HET BOLHUIS
Natuurboerderij

BioForum

SECTORORGANISATIE
BIOLANDBOUW
EN -VOEDING

Percentage of organic agricultural land

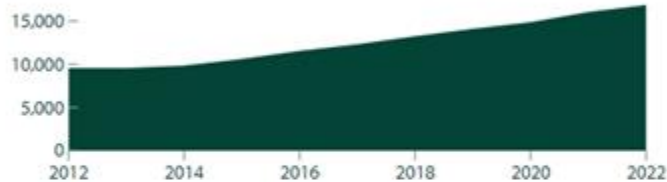
EU-27

16.9
million
hectares of
organic land
in 2022

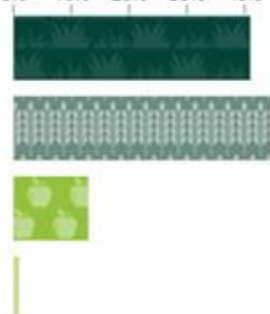
Organic land use*

- 41%** Grassland
6,918,966 hectares
- 45%** Arable crops
7,611,251 hectares
- 13%** Permanent crops
2,188,804 hectares
- 1%** Other
159,224 hectares

Organic land area in 1,000 hectares

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

ECOLOGISCH EN LOKAAL ETEN?
WWW.VOEDSEL-ANDERS.BE
SLUIT JE AAN BIJ ONZE GROEIENDE
BEWEGING VOOR AGRO-ECOLOGIE

Periode III:

Natuur

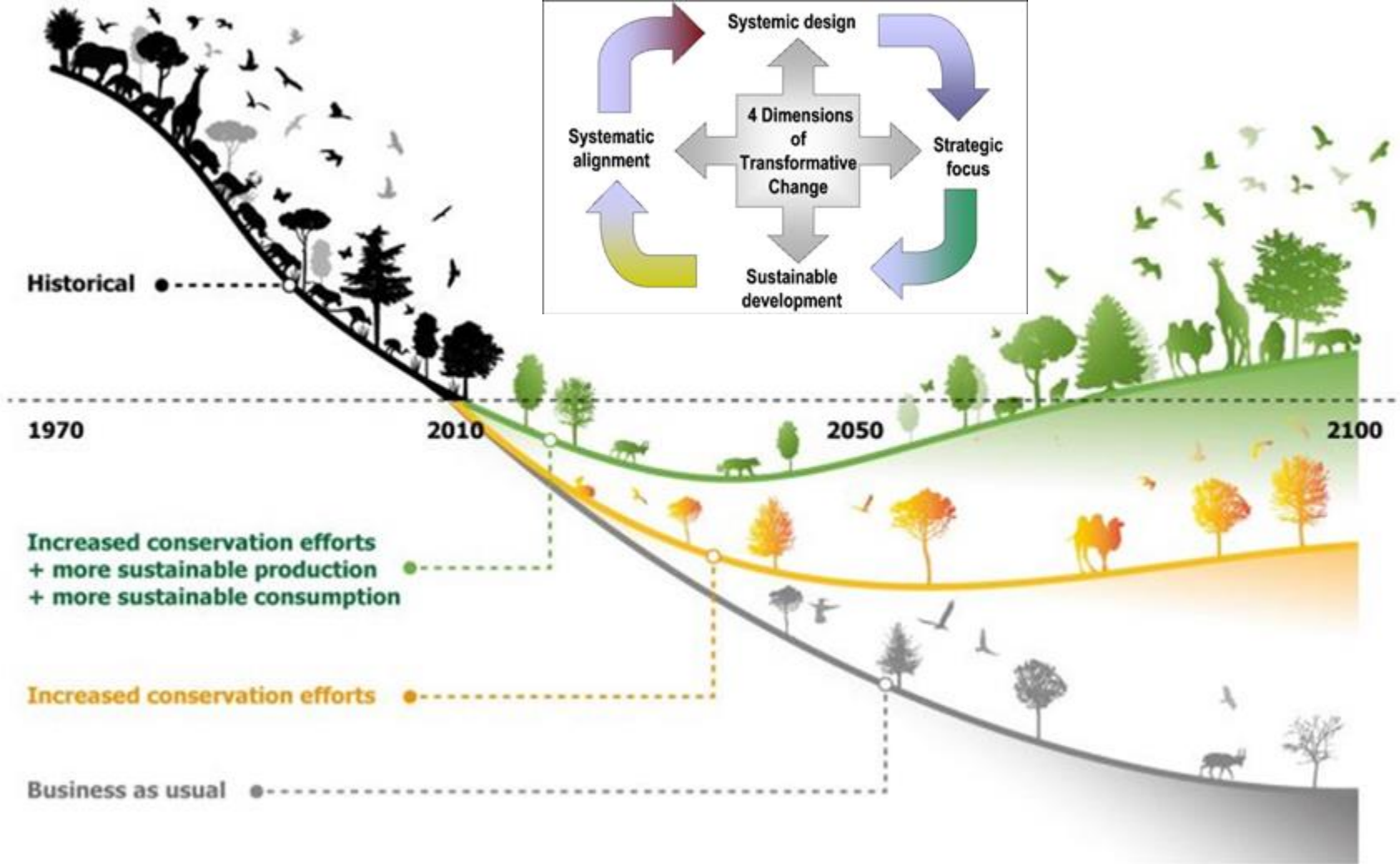
- Natuursector is machtige speler (institutioneel, maatschappelijk, politiek, ...)
- Achteruitgang biodiversiteit
- Sterke wetgeving met impact op economische actoren
- Klemtoon op:
 - meer en grotere natuur- en bosgebieden
 - verminderen negatieve impact andere actoren via wetgeving

Landbouw

- High input High output -landbouw dominant dankzij markt en beleid
- Milieu Impact verminderen via end of the pipe
- Afname milieupact landbouw stagneert en (te) hoog
- Verbreding, korte keten, biolandbouw, agro-ecologie, CSA, ...
- Afname landbouwers vertraagt

- Landbouw en natuur = aantrekken en afstoten
- Meer natuur lijkt steeds minder landbouw en vice versa
- Weinig echte fundamentele dialoog
- Landbouwers of natuur? 't Is de economie!

Van polarisatie
naar harmonie ?

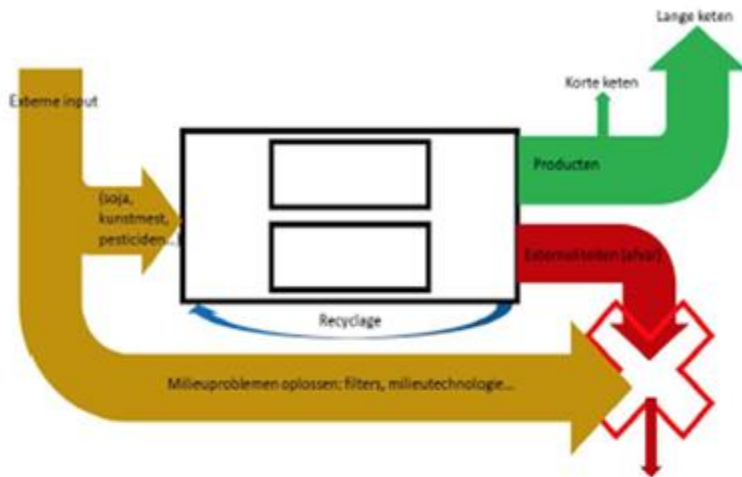

“Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy” by [Leclere D, Obersteiner M, Barrett M, Butchart SHM, Chaudhary A, De Palma A, DeClerck FAJ, Di Marco M, et al.](#), 9 September 2020, *Nature*.

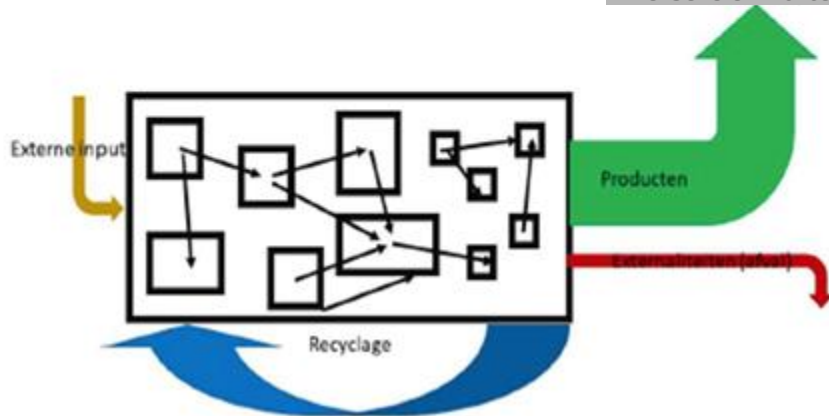

boerennatuur

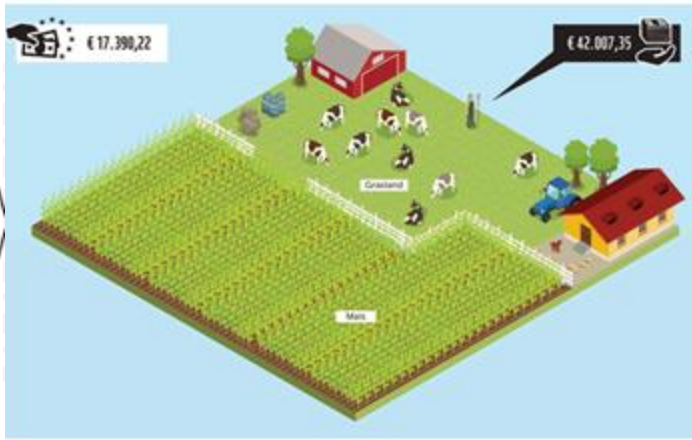

Diversere en kortere ketens

Standaard

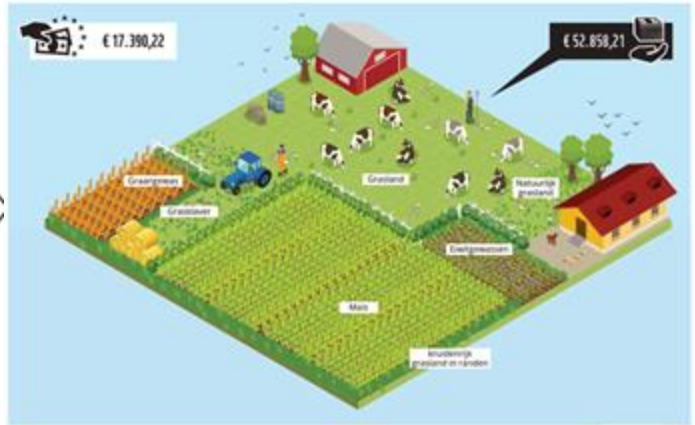
Input

Externalities

Van hectaresteen naar
public money for public goods
= true cost accounting

Input

Scenario

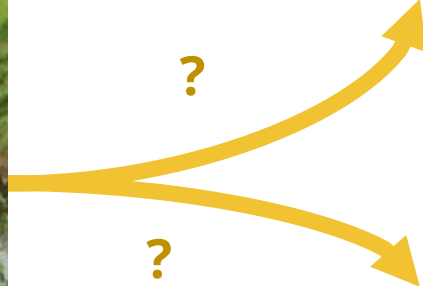
Externalities

Landbouw en natuur in een multifunctioneel landschap

Mens

Natuurgebaseerde oplossingen

Meer natuur met land

- Minder inputs:
 - pesticiden
 - nutriëntendruk
 - antibiotica e.a.
 - extern eiwit
- Eiwittransitie
 - meer eigen eiwitteelt
 - meer plantaardige eiwitten
 - minder vee
- Meer ruimte voor natuur in landbouw:
 - groenblauwe dooradering
 - variatie
 - lagere landgebruiksintensiteit
- Agrobiodiversiteit (natuurherstelwet, MBAG)
- Bodem
- Basiskwaliteit + extra kwaliteit via gebiedsgerichte aanpak

Meer landbouw met natuur?

- Landbouwwisie: *“duurzame voedsel- én (natuur)dienstenproducent in dichtbevolkte omgeving”*
- Attractieve andere verdienmodellen!
- Tijd én perspectief
- GLB ⇒ steun voor publieke diensten landbouw
- Level playing field
- Economisch beleid dat dit ondersteunt
- Milieubeleid dat dit ondersteunt
- Betrekken landbouwers in natuurbeheer

Meer natuur moet logische landbouwkeuze zijn

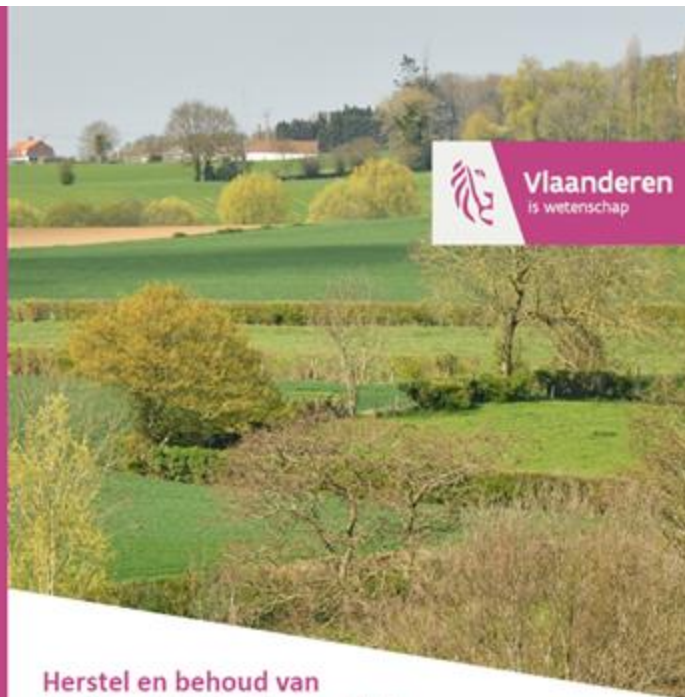
Kiekendiefproject Beveren

- Bruine kiekendief
- Melkvee- en vleesveehouders, akkerbouwers
- Verdienmodellen
- Vademecum kiekendiefvriendelijke teelten
- Langdurige begeleiding
- Vergoedingen extra diensten op maat
- Pasmuntgronden
- Markt, publiek en consument
- Landbouwinnovatiefonds

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

Herstel en behoud van biodiversiteit in akkergebied

Aanbevelingen voor beleid

Peter Van Gostum, Johannes Jansen, Luc De Bruyn, Myriam Dumortier, Rémar Erens, Olivier Dochy, Kevin Maebe, Sanne Van Donik, Toon Spanhove, Jeroen Vanden Borre, Hans Van Calster, Ward Langerlaert, Thomas Scheppers, Geert Spanoghe, Frederic Gabrys, Steven De Saeger, Koen Devos

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

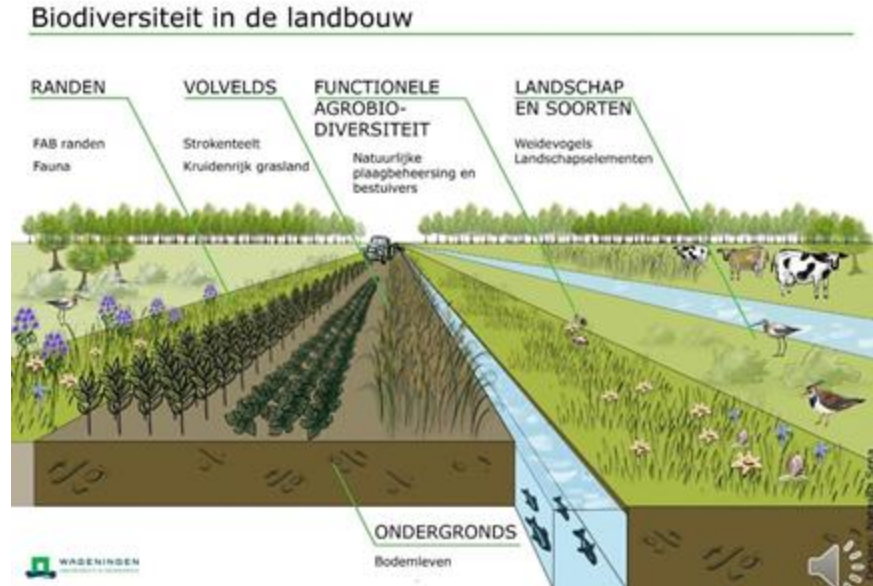
Verkenning van groenblauwe business modellen voor landbouwers

Kurt Sannen, Mischa Indeherberg, Laura Lauwers en Myriam Dumortier

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

Vuistregels voor meer landbouw en natuur

- Werk gebiedsgericht
- Benoem doelen concreet
 - vertaal deze naar landbouw
 - maak keuzes
- Denk bedrijfsgericht
- Langdurige begeleiding
- Perspectief en budget (terugverdieneffecten!)
- Betrek markt en publiek
- Werk mensgericht

Het kan!

- kansen liggen voor het grijpen
 - nieuwe klimatologische realiteiten
 - landschapsparken, grijp de kansen tot een en-en verhaal
 - leader
 - regionaal landschappen
 - projecten landbouw natuur inclusief
- wetenschapsinstellingen INBO, ILVO, Universiteiten en Hogescholen
 - doorvertaling van onderzoeksresultaten naar het terrein
 - educatie vanaf een vroeg stadium maar ook via naschoolse continue vorming
 - zowel op en top rapporten als laagdrempelige toegang tot gegevens

Beleid

- landbouwvisie 2050 (regeerakkoord)
 - in al zijn facetten zonder taboes en integraal
- doelstellingen niet uit de weg gaan maar aangrijpen als kansen
 - klimaat dwingt ons tot aanpassen
 - economische realiteiten
 - milieudoelen
 - hoe oa erosie verder aanpakken
 - PAS verder uitrollen
 - MAP 7 implementeren
- polarisatie niet in de hand werken maar bouwen aan een inclusief platteland
 - projecten zoals boer zkt natuur / natuur zkt boer
 - bruggen bouwen tussen wetenschapsinstellingen en het terrein
 - kennisdeling verder intensiveren